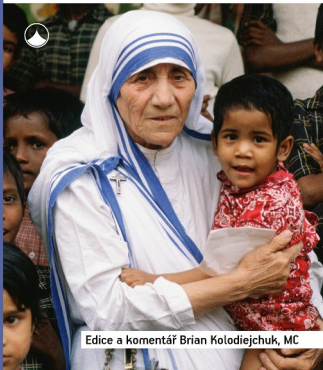

Boží láska v akci

Milovat srdcem,
rukama sloužit

Matka Tereza

Edice a komentář Brian Kolodiejchuk, MC

Matka Tereza

Boží láska v akci

Milovat srdcem,
rukama sloužit

Edice a komentář
Brian Kolodiejchuk, MC

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Tereza, matka, 1910–1997

[Call to mercy. Česky]

Boží láska v akci : milovat srdcem, rukama sloužit / Matka Tereza ; edice a komentář

Brian Kolodiejchuk ; z anglického originálu ... A call to mercy ... přeložil Jiří Gračka. –

V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2023. – 349 stran. – (Inspirace ; svazek 26)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.

ISBN 978-80-7566-306-1 (brožováno)

* 27-36-055.2 * 27-788.461-055.2 * 364-4-055.2 * 27-788-1/-9 * 179.9 * 27-423.79

* 364-32 * 27-46 * 27-662:3 * 929 * (540) * (0:82-94) * (0:82-322.6) * (0:82-84)

– Tereza, matka, 1910–1997

– křesťanské svěťice – Indie – 20. století

– misionářky lásky – Indie – 20. století

– misionářky lásky – přátelé a spolupracovníci

– humanitární pracovníce – Indie – 20. století

– humanitární pracovníce – přátelé a spolupracovníci

– řeholní život – Indie – 20. století

– milosrdenství – 20. století

– křesťanská láska – 20. století

– charitativní činnost – 20. století

– křesťanství a společnost – 20. století

– vzpomínky

– biografické příběhy

– citáty

27-78 – Křesťanská sdružení, spolky a organizace. Řeholní řády [5]

929 – Biografie [8]

Copyright © 2016 by The Mother Teresa Center,
exclusive licensee throughout the world of the Missionaries
of Charity for the works of Mother Teresa.

Published by arrangement with Folio Literary Management, LLC.
Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2023

ISBN 978-80-7566-306-1

*Nejchudším z chudých,
všem nechtěným, nemilovaným,
odmítaným a opomíjeným,
aby skrze něžnou a milosrdnou lásku,
kterou jim projevuje Matka Tereza
i ti, kdo se jí inspirovali, nabyli jistoty,
že jsou v Božích očích nesmírně vzácní.*

Úvod

V životě Matky Terezy (1910–1997), stejně jako v životech mnoha dalších svatých, se nám nabízí živá teologie. Ve spisech ani promluvách Matky Terezy nenajdeme rozpracovaný žádný výklad významu milosrdenství. Nacházíme u ní ale bohaté dědictví spirituality milosrdenství a soucitu, jak ji osobně zakoušela a žila ve své službě druhým. Mnohé, velmi konkrétní, způsoby milosrdenství, jak je žila Matka Tereza a její následovnice, upoutaly pozornost i sekulárního světa.

Zajímavé je, že samotné slovo *milosrdenství* Matka Tereza v mluveném ani psaném projevu příliš neužívala. Přesto ale sebe samu chápala jako toho, kdo má neustále potřebu Božího milosrdenství, a to nejen obecně jako hříšnice potřebující vykoupení, ale i konkrétně, jako slabá a hříšná lidská bytost, která je den co den bezvýhradně závislá na Boží lásce, síle a soucitu. Sdělil jí to vlastně sám Ježíš, když ji vyzval, aby založila Misionářky lásky: „Vím, že jsi ta nejneschopnější osoba, slabá a hříšná, ale právě

proto, že jsi taková, tě chci použít, ke své Slávě!“ Pro Matku Terezu to byla existenciální zkušenost, která tak silně zakořenila v jejím srdci, že se odrážela i v její tváři a v postoji k druhým lidem. Podobně jako sebe, považovala i chudé za lidi, kteří potřebují Boží lásku a soucit, Boží péči a něhu. Snadno se s druhými lidmi ztotožňovala, byli to pro ni „moje sestra“, „můj bratr“. Její prožitek, že je „nuzná“ před Bohem, ji vedl k tomu, že sama sebe viděla jako jednu z chudých.

Papež František poukazuje na to, že etymologie latinského výrazu pro milosrdenství — *misericordia* — znamená „*miseris cor dare*, ‘dát srdce ubohým’, těm, kteří jsou v nouzi, kteří trpí. Právě tak to dělal Ježíš: otevíral srdce lidské ubohosti.“¹

Milosrdenství tedy zahrnuje jak vnitřní, tak vnější stránku: vnitřní hnutí srdce — vědomí soucitu — a pak, jak Matka Tereza ráda říkala, „převést lásku do živých skutků“.

V dokumentu *Misericordiae vultus*, jímž papež František vyhlásil mimořádný Svatý rok milosrdenství, se říká, že milosrdenství je „základním zákonem, který přebývá v srdci každého člověka hledícího upřímným zrakem na bratra, kterého na své životní pouti potká“.² Naše kroky by měly být prostoupeny „milosrdenstvím, abychom šli vstříc každému člověku a přinášeli mu dobrotu a Boží něhu“.³

Tato myšlenka předpokládá, že náš postoj nesměřuje „shora dolů“ — nepovažujeme se za nadřazené těm, kterým sloužíme, ale uznáváme, že i my jsme *jedni z chudých*, nějak se s nimi *ztotožňujeme*, nacházíme se v jistém smyslu ve stejném stavu. Tohle musí vycházet ze srdce, protože porozumění se

týká nás samých. Matka Tereza je nádherným příkladem této zásady.

Papež Benedikt XVI. pojmenoval zdroj tohoto postoje v encyklice *Deus caritas est*: „Praktické jednání je nedostatečné, pokud se v něm nestává viditelnou láska k člověku, láska, která se napájí ze setkání s Kristem.“⁴ Právě skutečné setkání s Kristem přimělo Matku Terezu ujmout se nového poslání mimo bezpečnou klášterní rutinu. Sám Ježíš ji povolal, aby byla jeho láskou a soucitem pro nejchudší z chudých, aby byla jeho „tváří milosrdenství“. Vyprávěla o tom: „Slyšela jsem volání, abych se všeho vzdala a šla za Ním do slumů — sloužit Mu v těch nejchudších z chudých. [...] Věděla jsem, že to je Jeho vůle a že Ho musím následovat. Nebylo nejmenší pochybnosti, že to bude Jeho dílo.“ Papež Benedikt pokračuje: „Niterná osobní účast na utrpení druhého se tak stává tím, že mu sdílím sebe sama. Aby dar druhého nepokořoval, musím mu dávat ne něco ze svého, nýbrž sebe samého, musím být v daru přítomen jako osoba.“⁵

Matka Tereza je ztělesněním tohoto skutku darování.

„Její srdce,“ říká sestra Nirmala, přímá nástupkyně Matky Terezy, „bylo veliké jako srdce samotného Boha, plné lásky, citu, soucitu a milosrdenství. Bohatí i chudí, mladí i staří, silní i slabí, vzdělaní i nevzdělaní, světci i hříšníci všech národů, kultur a náboženství nacházeli v jejím srdci láskyplné přijetí, protože ona v každém z nich viděla tvář svého Milovaného — Ježíše.“

Ke svatořečení Matky Terezy došlo příhodně ve Svatém roce milosrdenství. Právě ona totiž dobře

ztělesňovala, co znamená přijmout výzvu papeže Františka pro církev: „hlouběji pronikat k jádru evangelia, kde Boží milosrdenství upřednostňuje chudé“.⁶ Při setkání s Matkou Terezou měli chudí skutečně příležitost setkat se s Božím milosrdenstvím. Setkali se s někým, kdo je miloval, kdo se o ně zajímal, kdo s nimi měl soucit a kdo měl schopnost pochopit jejich bolest a utrpení. V její vrásčité tváři získali chudí — a všichni, kdo se s ní setkali — možnost „vidět“ něžnou a soucitnou tvář Otcovy lásky k nám. Věděli, že jim rozumí, že je s nimi zajedno. Zápis v jejím deníku z 21. prosince 1948 — prvního dne, kdy se vydala do kalkatských slumů, aby zahájila svou misi mezi nejchudšími — zní takto:

V Agamuddínské ulici jsem měla několik dětí s ošklivými boláky. — Jedna stará žena ke mně přišla velmi blízko: „Ty, Matko, ty velká Matko, ses stala jednou z nás — pro nás — moc krásné — veliká oběť.“ Řekla jsem jí, že jsem velmi šťastná, že jsem jednou z nich — a opravdu jsem. Vidět, jak se smutné trpící tváře některých z nich rozzáří radostí — protože přišla Matka — no, přece jen to stojí za to.“⁷

Konkrétní projevy milosrdenství, jak je zjevuje evangelium, se označují jako skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Jak píše papež František v *Misericordiae vultus*:

Ježíšovo kázání nám předkládá tyto skutky milosrdenství, abychom si dokázali uvědomit, zda žijeme jako jeho učedníci, či nikoli. Objevme znovu skutky tělesného milosrdenství: dát najíst hladovému

a napojit žíznivého; odívat toho, kdo nemá co na sebe; přijímat cizince, pomáhat nemocným, navštěvovat vězněné, pohřbívat mrtvé. A nezapomínejme na skutky duchovního milosrdenství: radit pochybujícím, vyučovat nevědomé, napomínat hříšníky, těšit sklíčené, odpouštět urážky, trpělivě snášet obtížné lidi, modlit se k Bohu za živé i mrtvé.⁸

Tato kniha reaguje na vroucí přání Svatého otce, „aby křesťanský lid přemýšlel o *skutcích tělesného a duchovního milosrdenství*“⁹ a představuje učení i praxi skutků milosrdenství podle Matky Terezy. Její příklad, doufám, je schopen „probouzet naše svědomí často ukolébané tváří v tvář dramatu chudoby“.¹⁰

Matka Tereza prožila téměř padesát let v bezvýhradném zasvěcení péči o chudé a lidi na okraji společnosti. Je ohromné, že se těchto téměř padesát let zcela ztotožňovala s chudými, kterým sloužila, a to na základě vlastní zkušenosti, že si připadala nechtěná a Bohem nemilovaná. Mystickým způsobem — skrze tuto bolestnou vnitřní „temnotu“ — zakoušela jejich největší bídu, že jsou „nechtění, nemilovaní, bez péče“. Pro tuto zkušenost také neviděla žádný podstatný rozdíl mezi sebou a chudými, o které se starala: „Fyzická situace mých chudých ponechaných na ulici — kteří jsou nechtění, nemilovaní a nežádání — je pravým obrazem mého duchovního života, mé lásky k Ježíši. A přece jsem v této strašlivé bolesti nikdy netoužila, aby tomu bylo jinak.“

Následující stránky předkládají některé myšlenky a texty Matky Terezy o tom, jak chápala milosrdenství a skutky milosrdenství. Stejně důležitý je

i výběr svědectví, která ilustrují, jak praktikovala skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Tyto příběhy odhalují, jak Matku Terezu viděli její nejbližší — odhalují tvář milosrdenství.

JAK TATO KNIHA VZNIKLA A JAKOU MÁ STRUKTURU

Když se poprvé objevila myšlenka představit Matku Terezu jako „ikonu něžné a milosrdné lásky“, zdálo se, že nejvhodnější bude ukázat ji „v akci“. Potřeba zobrazit ji spíše jako příklad než jako pouhou učitelku byla tedy zřejmá od samého počátku. Náležitá pozornost se věnuje jejím slovům, která se vyznačují charakteristickou prostotou a hloubkou, zároveň se však za klíčový prvek považovalo ukázat, jak je s tímto učením provázán její příklad. Opravdovost jejího učení vystupuje do popředí díky opravdovosti jejího života, a její učení je tedy slovem moudrosti, které může sloužit jako námět k modlitbě a rozjímání i jako podnět k jednání, výzva k napodobování.

Tato kniha ukazuje každodenní život Matky Terezy, v němž konala „malé věci s velkou láskou“, z jedinečného pohledu těch, kdo jí byli nejbliž. Výpovědi svědků při procesu kanonizace Matky Terezy byly vybrány tak, aby poskytly působivé příklady, které její učení ještě umocní. V zájmu autenticity se příběhy a příběhy vyprávějí jen s minimálními úpravami, aby se tak zachoval pozoruhodný vliv Matky Terezy na pamětníky — jakkoli je zřejmé, že pro některé svědky nebyla angličtina jejich mateřštinou.

Kniha pojednává zvláště o každém ze sedmi skutků tělesného a sedmi skutků duchovního milosrdenství. U každého z nich se v krátkém úvodu shrnuje, jak Matka Tereza tento skutek chápala, a poté následuje výběr citátů z jejích spisů (dopisy sestrám, ostatním členům její řeholní rodiny, spolupracovníkům a přátelům, povzbuzení a instrukce sestrám, veřejné promluvy a proslovy a také rozhovory). Nechybí ani bohatý výběr svědectví těch, kteří jí byli nejbližší nebo kteří s ní po mnoho let spolupracovali, ať už v každodenním kontaktu „pod jednou střechou“ jako její spolusestry, nebo jako další členové její řeholní rodiny či jinak blízcí spolupracovníci, dobrovolníci nebo přátelé. Tito očití svědkové měli výsadní postavení, když mohli pozorovat její jednání s chudými i s mnoha dalšími lidmi, kteří s ní přicházeli do styku. Některé příběhy jsou přímým svědectvím o tom, jak jednala s osobou, která příběh vypráví, zatímco jiné ukazují, jak komunikovala s dalším člověkem nebo skupinou.

V závěru je vždy připojen krátký oddíl otázek k zamyšlení a modlitba, které nás mají povzbudit k větší otevřenosti vůči Božímu milosrdenství v našem životě a také k tomu, abychom se po vzoru Matky Terezy více otevírali a toto milosrdenství ochotněji poskytovali svým bratrům a sestrám. Otázky mají za cíl „probouzet naše svědomí často ukolébané tváří v tvář dramatu chudoby“,¹¹ jak nás k tomu vyzval papež František. Doufám, že každý z nás na tuto výzvu odpoví pokorně, poslušně a velkoryse.

V zájmu respektování soukromí dotčených osob se místo jména svědka uvádí jeho stručná obecná

charakteristika. Najdete ji v poznámkách k příslušnému místu. Tak můžeme zachovat požadovanou důvěrnost a zároveň jsme schopni přehledně prezentovat text a podělit se o bohaté dědictví slov i příkladu Matky Terezy se širší veřejností.

P. Brian Kolodiejchuk, MC, postulátor

Dar, který nám Bůh vždycky touží dát *K Roku milosrdenství*

Papežův záměr vyhlásit mimořádný Svatý rok milosrdenství byl nečekaným, ale o to milejším překvapením. V bule *Misericordiae vultus* (dále MV) i při mnoha dalších příležitostech nás papež František vyzývá k tomu, abychom hlouběji pronikli do tajemství milosrdenství (MV 2) — daru, který nám Bůh vždycky touží dát —, ale také usiluje o to, abychom si uvědomili svou odpovědnost za šíření tohoto daru mezi druhé. František představuje Ježíše jako „tvář Otcova milosrdenství“, ba dokonce jako výsostný projev Otcova milosrdenství.

Radostná událost kanonizace Matky Terezy se stala prozřetelnou příležitostí znovu přiblížit její příklad a poselství něžné a milosrdné Boží lásky křesťanům i všem, kteří k ní vzhlíží jako k příkladu toho, co znamená být „nositel“ takové lásky. Tato kniha se právě o to snaží.

I když lze přinejmenším v nějakém ohledu za „světce milosrdenství“ označit každého svatého,

přesto se ptejme, proč Boží Prozřetelnost způsobila, že Matka Tereza byla kanonizována v září 2016, během Roku milosrdenství. Jaké poselství právě tato „světice něžné a milosrdné lásky“ nabízí všeobecné církvi — i dalším lidem — na téma milosrdenství, které je, jak víme, ústředním motivem učení a příkladu papeže Františka? My mezi mimořádnou pozorností a láskou papeže Františka vůči lidem na „okraji lidské existence“ a přednostní volbou Matky Terezy sloužit nejchudším z chudých nacházíme podivuhodný souzvuk. Něha a soucit jsou výjimečnými vlastnostmi lásky, kterou, jak sama chápala, měla na Ježíšovo přání „nést“ — dávat poznat a zakoušet — těm nejchudším z chudých. Své následovnice i následovníky vyzývala, aby „šli k chudým s něhou a sloužili chudým s něžnou a soucitnou láskou“. Právě to znamená „nést“ Ježíšovu lásku, protože Ježíš, jak byla bezvýhradně přesvědčená, „každého z nás něžně miluje s milosrdenstvím a soucitem“.

V souladu s výzvou Svatého otce v *Misericordiae vultus*, abychom „objevovali znovu skutky tělesného milosrdenství“ a „nezapomínali na skutky duchovního milosrdenství“ (MV 15), se svatořečení Matky Terezy stalo vhodnou příležitostí představit její učení o milosrdné lásce i způsob, jak toto učení uskutečňovala v každodenní činnosti.

Často se říká, že „činy mluví hlasitěji než slova“, proto tato kniha pojednává především o činech Matky Terezy. Prostřednictvím jejích vlastních slov a optikou přímých svědků se ukazuje jako ikona něžné a milosrdné lásky, odraz Božího milosrdenství pro dnešní dobu, a zvláště pro ty nejchudší z chudých.

Doufám, že příklad „světice milosrdenství“, jak se nám v této knize představuje, nás povzbudí k tomu, abychom prohloubili svůj vlastní vztah s Bohem něžné a milosrdné lásky a tuto lásku pak šířili ke svým bratrům a sestrám, zejména těm nejpotřebnějším — hmotně nebo duchovně nejchudším z chudých.

P. Brian Kolodiejchuk, MC, postulátor

1/ Dát najíst hladovému

„Viděla jsem děti — z očí jim svítil hlad — nevím, jestli jste někdy viděli hlad. Ale já jsem ho viděla hodně často.“ Jak dokládají i tato slova, citlivost Matky Terezy vůči hladovějícím je patrná z toho, jak ji přímý kontakt s nimi dojímal. Setkání s těmi, kdo trpí skutečným fyzickým hladem, ji zasáhlo v hloubi srdce, jak je to zřejmé zejména ze způsobu, kterým o svých zkušenostech s hladovějícími vyprávěla. Tyto zážitky sahají až do jejího dětství. Matka ji i její sourozence vedla k tomu, aby pečovali o lidi z ulice a sloužili jim. Když Matka Tereza viděla, že někdo hladoví (nebo zažívá jinou nouzi), reagovala těmito slovy: „Musíme s tím něco udělat.“ Dělal pak všechno možné (a někdy i téměř nemožné), aby hladovým poskytla jídlo. Někdy se kvůli zajištění jídla pro hladovějící snažila doslova „pohnout světem“.

Hlad může být naší zkušenosti nebo našemu bezprostřednímu okolí vzdálený. Možná se s chudými, kteří trpí hladem, „setkáváme“ jen prostřednictvím znepokojivých zpráv o nějaké vzdálené katastrofě.

Pokud však „otevřeme oči, abychom viděli“, jak nás k tomu Matka Tereza vybízí, možná se setkáme s mnohem více lidmi, kteří trpí tím, že jejich základní potřeba obživy nedochází uspokojení.

Matka Tereza není známá pro to, že by vytvářela rozsáhlé programy k řešení hladu ve světě (ačkoli i ty jsou záslužné a potřebné), ale pro to, že „dávala najíst hladovým“, jednomu po druhém a vždy právě jednomu. A přece dokázala zásadně proměnit nejprve život těchto lidí a nakonec i celý svět.

Existuje ještě další druh hladu, o kterém Matka Tereza začala mluvit zejména poté, co otevřela své domy na Západě. Často opakovala, že lidé „nehladovějí jen po chlebu, ale také po lásce“. Ačkoli se utrpení kvůli této potřebě běžně nenazývá chudobou, uvědomovala si, že tento typ chudoby jde „mnohem obtížněji odstranit“. Proto také tento „hlad po lásce“ chtěla zmírnit. Vyzvala své sestry: „Máte být takovou láskou a soucitem pro lidi tady [na Západě].“

Když zvednu hladového člověka z ulice a dám mu talíř rýže, kousek chleba, nasýtila jsem ho, zbavila ho hladu. Ale člověk, který je odsunutý, který se cítí nechtěný, nemilovaný, vyděšený, člověk, kterého odvrhli ze společnosti — taková chudoba je tak bolestná a tak silná, a pro mě to je velmi těžké. Mezi takovými lidmi pracují naše sestry na Západě.

Matka Tereza ovšem našla ještě jiný druh hladu, a to v zemích chudých i bohatých, mezi lidmi všech vrstev a náboženského původu. Říkávala: „Lidé hladovějí po Bohu.“ Tuto skutečnost „duchovního hladu“, kterou hluboce prožívala a s níž se setkávala

všude, kam přišla, řešila jednoduchým a příhodným způsobem. Chtěla být „Boží láskou, Jeho soucitem, Jeho přítomností“ všude, kam přišla, aby lidé při pohledu na ni poznali Boha, kterého chtěla odrážet.

JEJÍ VLASTNÍ SLOVA

Protože miloval

Než [Ježíš] začal učit lid, slitoval se nad zástupy a dal jim najíst. Udělal zázrak. Požehnal chléb a nasýtil pět tisíc lidí. To proto, že lidi miloval. Slitoval se nad nimi. Viděl v jejich tvářích hlad a nakrmil je. A teprve potom je učil.¹²

*

Více než kdy jindy chtějí lidé vidět lásku v akci skrze naše pokorné skutky — je skutečně nutné, abychom byli zamilovaní do Ježíše — abychom Ho dokázali nakrmit v hladových a osamělých. Jak čisté musejí být naše oči a srdce, abychom Ho viděli v chudých. Jak čisté musejí být naše ruce, abychom se Ho v chudých mohli dotýkat s láskou a soucitem. Jak čistá musejí být naše slova, abychom byli schopni hlásat chudým radostnou zvěst.¹³

Bolest hladu

Před časem za mnou přišla jedna žena s dítětem a řekla: „Matko, šla jsem na dvě, tři místa, abych si vyprosila nějaké jídlo, protože jsme už tři dny nejedli, ale řekli mi, že jsem mladá a že musím pracovat, abych se najedla. Nikdo mi nic nedal.“ Šla jsem pro nějaké jídlo, a než jsem se vrátila, dítě jí v náručí

hlady zemřelo. Doufám, že ji tehdy neodmítly naše kláštery.¹⁴

*

Všichni mluvíme o strašném hladu. Co jsem viděla v Etiopii, co jsem viděla jinde, v těchto dnech hlavně na místech, jako je Etiopie, hrozí lidem po stovkách a tisících smrt jen kvůli [chybějícímu] kousku chleba nebo [chybějící] sklenici vody. Lidé mi umírali v náručí. A přesto zapomínáme, proč oni, a ne my? Znovu milujme, nebojme se dělit, a modleme se, aby toto strašné utrpení našeho lidu zmizelo.¹⁵

*

Bolest z hladu je strašná, a právě proto tam vy i já musíme vstoupit a dávat, dokud to nebude bolet. *Chci, abyste dávali, dokud to nebude bolet.* A toto dávání je Boží láska v akci. Hlad není jen po chlebu, hlad je i po lásce.¹⁶

*

Onehdy jsem v Kalkatě našla dítě, holčičku. Na jejích tmavých očích jsem poznala, že má hlad. Dala jsem jí chleba a ona ho jedla drobek po drobku. Řekla jsem jí: „Sněz ten chleba, máš hlad.“¹⁷ Zeptala jsem se jí, proč jí tak pomalu. Odpověděla mi: „Bojím se jíst rychleji. Až tenhle kousek dojím, brzo budu mít zase hlad.“ Řekla jsem jí: „Jez rychleji, pak ti dám víc.“ To *maličké dítě* už zná bolest z hladu. „Bojím se.“ Vidíte — *my* ji neznáme. Jak vidíte, nevíme, co je to hlad. Nevíme, jaké to je cítit bolest kvůli hladu. Viděla jsem, jak malé děti umírají kvůli [chybějícímu] hrnku mléka. Viděla jsem matky ve strašlivé

bolesti, protože jim v náručí umíraly děti hladem. Nezapomínejte na to! Nežádám o peníze. Chci, abyste se sami obětovali. Chci, abyste obětovali něco, co máte rádi, co byste chtěli mít sami pro sebe... Jednou k nám přišla velmi chudá paní. Řekla: „Matko, chtěla bych vám pomoci, ale jsem velmi chudá. Každý den chodím od domu k domu a peru cizím lidem oblečení. Potřebuji nakrmit své děti, ale chci také něco udělat. Prosím, mohla bych každou sobotu přijít na půl hodiny a vyprat dětem oblečení?“ Tato žena mi dala víc než tisíce rupií, protože mi zcela odevzdala své srdce.¹⁸

*

Dnes ráno jsem šla za kardinálem z Marseille, který má na starosti *Cor Unum*, abych [je] požádala o zaslání potravin pro náš lid v Africe. Je tam veliká bída. Nedávno nám naše sestry psaly, že si lidé jen chodí pro jídlo před naši bránu a mnozí tam umírají hlady. Pokud bude situace takhle pokračovat, mnozí jsou v nebezpečí smrti. Děti umírají v náručí svých matek — jaké strašné utrpení. Šla jsem tedy za tímto kardinálem, abych ho požádala, zda by mohl našim sestrám poslat nějaké jídlo. Byl velmi milý a řekl mi, že dokud tam naše sestry nejely, nevěděli tady nic o přítomnosti chudých.¹⁹

Aby láska byla opravdová, musí bolet

Nejúžasnější zážitek lásky k bližnímu jsem získala v jedné hinduistické rodině. Jeden pán přišel k nám domů a řekl: „Matko Terezo, je tu rodina, která už dlouho nejedla. Udělejte s tím něco.“ Tak jsem vzala nějakou rýži a hned jsem se tam vydala. A viděla

jsem ty děti — z očí jim svítil hlad. Nevím, jestli jste někdy hlad viděli, ale já ho viděla velice často. A matka té rodiny si vzala rýži, kterou jsem jí dala, a vyšla ven. Když se vrátila, zeptala jsem se jí: „Kam jsi šla, co jsi dělala?“ A ona mi dala velice prostou odpověď: „Oni [muslimská rodina] mají taky hlad.“ Nejvíc mě zarazilo, že o nich věděla: kdo jsou oni? Muslimská rodina. Ona to věděla. Ten večer jsem už žádnou rýži nepřinesla, protože jsem chtěla, aby si — hinduisté a muslimové — užili radost ze sdílení. Ale byly tam i děti, ze kterých vyzařovala radost, sdílely radost a pokoj se svou matkou, protože ona měla lásku, kterou mohla rozdávat, dokud to nezačalo bolet. A vidíte, že tady začíná láska — doma v rodině.²⁰

*

Aby byla láska opravdová, musí bolet, a tato žena, která měla hlad — věděla, že i její sousedka má hlad, a tou rodinou byla muslimská rodina. Takže to bylo tak dojemné, tak skutečné. Právě v tom projevujeme vůči našim chudým největší nespravedlnost — neznáme je. Neznáme je — jak jsou skvělí, jak jsou milí, jak hladovějí po této chápající lásce.²¹

*

Máme tu další slovo, *zdarma*. Za práci, kterou konám, si nemohu nic účtovat. Lidé nás kvůli tomuto slovu *zdarma* kritizují a říkají ošklivé věci. Onehdy jsem četla v jednom článku, který napsal [jeden kněz], že charita je pro chudé jako droga — že když dáváme lidem věci zadarmo, je to jako dávat jim drogy. Rozhodla jsem se, že mu napíšu a zeptám se ho: „Proč se Ježíš slitoval nad lidmi?“ Určitě je také

zdrogoval, když je sytil při rozmnožení chlebě a ryb. Přišel lidem hlásat radostnou zvěst, ale když viděl, že jsou hladoví a unavení, nejdřív je nakrmil. A ještě jednu otázku mu položím: „Cítil jste někdy hlad chudých?“²²

*

Víte, že v Kalkatě vaříme pro tisíce lidí. Jednoho dne za mnou přišla jedna sestra a řekla: „Matko, nemáme z čeho vařit.“ To se nikdy předtím nestalo. Pak v devět hodin přijel nákladák plný chleba. Vláda ten den zavřela školy a poslala chleba nám. Znovu vidíte, jak se Bůh stará. Dokonce zavřel školy, ale nenechal hladové zemřít — taková je Boží něha a starostlivost.²³

Chceme sloužit

Onehdy přišla do Dum Dum,²⁴ kde máme mrzáky, podvyživené děti a pacienty s tuberkulózou, gudžarátská rodina. Tato rodina, celá rodina, přišla s uvařeným jídlem. Kdysi by lidi ani nenapadlo se k někomu takovému přiblížit. Když přišli, řekla jsem sestrám, aby šly a pomohly se servírováním. [K] mému překvapení řekly: „Matko, my samy chceme obsluhovat.“ Pro ně je to veliká věc, protože se stávají nečistými. Je to naše výsada. Některé z nich byly dokonce staré. Nic z toho jim ale v rozhodnutí nezabránilo. Pro hinduistickou rodinu je neuvěřitelné něco takového říkat a dělat.²⁵

Společně můžeme udělat něco krásného pro Boha

Láska je pro dnešek, programy pro budoucnost. My jsme tu pro dnešek, a až přijde zítřek, uvidíme, co

dokážeme. Někdo žízni po vodě dnes, hladoví po jídle dnes. Když je nenakrmíme dnes, zítra je mít nebudeme. Starejte se tedy o to, co můžete udělat dnes.²⁶

*

Nikdy se nepletu do toho, co by měly nebo neměly dělat vlády. Místo toho, abych trávila čas takovými otázkami, raději říkám: „Dovolte mi udělat [něco] hned.“ Zítřek nemusí nikdy přijít — naši lidé mohou být zítra už mrtví. Takže potřebují krajíc chleba a šálek čaje dnes a já jim ho dnes dám. Někdo na takové práci hledal chybu a ptal se: „Proč jim pořád nabízíte ryby? Proč jim raději nedáte prut, aby si je sami ulovili?“ Tak jsem odpověděla: „Naši lidé, ti se kvůli hladu a nemocem nemůžou ani pořádně postavit, a už vůbec by nedokázali udržet prut a rybařit. Ale já jim dál budu dávat ryby, a až se dostatečně posilní a dokážou se postavit na nohy, předám je vám a vy jim dáte prut, aby mohli rybařit.“ Právě to podle mě znamená dělit se. Právě tady se navzájem potřebujeme. To, co zvládneme *my*, možná nemůžete udělat *vy*. Ale to, co zvládnete *vy*, zase nedokážeme *my*. A když tato dvě díla dáme dohromady, může vzniknout něco krásného pro Boha.²⁷

*

Jindy zase z veliké dálky přijela skupina hinduistických školáků. Všichni žáci, kteří v té škole získali první a druhou cenu, šli a požádali ředitelku, aby jim místo ocenění dala peníze. Vložila tedy všechny peníze do obálky a předala jim je. Všichni pak žádali: „Teď nás vezměte k Matce Tereze: chceme ty peníze dát jejím chudým lidem.“ A teď si vezměte, jak to

bylo úžasné, že ty peníze nepoužili pro sebe. Protože jsme vytvořili toto povědomí, celý svět se chce dělit s chudými. Kdykoli přijímám peníze, ocenění nebo cokoli jiného, vždycky to přijímám ve jménu chudých, které ve mně poznávají. Myslím, že se nepletu, protože koneckonců co jsem já? Vždyť nejsem nic. To chudákům, které ve mně poznávají, chtějí dávat, protože vidí, co děláme. To dnes lidé ve světě chtějí vidět.²⁸

Obrovský hlad po lásce

V Etiopii a Indii přicházejí stovky lidí a umírají tam jen kvůli [chybějícímu] kousku chleba. V Římě a Londýně a na dalších podobných místech lidé umírají samotou a zahořklostí.²⁹

*

Víte, máme mylnou představu, že hladem se myslí jenom hlad po chlebu. Existuje ale hlad mnohem větší a mnohem palčivější: hlad po lásce, po pocitu, že o člověka někdo stojí, že pro něj cosi znamená. Pocit, že jsme nechtění, nemilovaní, odmítaní: to je podle mě velmi veliký hlad a velmi veliká bída.³⁰

*

Máme domy po celé Evropě, ve Spojených státech a na dalších místech, kde není hlad po kousku chleba. Ale je tu obrovský hlad po lásce, pocit, že je člověk nechtěný, nemilovaný, odsunutý, odmítnutý, zapomenutý. Jsou lidé, kteří zapomněli, co je to lidský úsměv, co je to lidský dotek. Myslím, že to je veliká, obrovská chudoba... A je těžké ji odstranit a zároveň [uspokojit] hlad po kousku chleba nebo nahotu

[toužící] po kusu látky, po domě z cihel... Myslím, že to je mnohem větší chudoba, mnohem větší nemoc, mnohem bolestnější situace dneška.³¹

*

Jindy jsem se procházela ulicemi Londýna v chudé čtvrti, kde naše sestry také pracují. Viděla jsem jednoho muže v opravdu hrozném stavu, seděl tam a vypadal tak smutně a osaměle. Tak jsem k němu přistoupila, vzala ho za ruku a zeptala se ho, jak mu je. Když jsem to udělala, podíval se na mě a řekl: „Ach, po tak dlouhé době cítím teplo lidské ruky. Po tak dlouhé době se mě někdo dotýká.“ Pak se mu rozzářily oči a vsedě se narovnal. Taková drobná pozornost přivedla do jeho života Ježíše. Tak dlouho čekal na projev lidské lásky, ale ve skutečnosti to byl projev lásky Boží. To jsou výborné příklady hladu, který vidím u těchto lidí, nejchudších z chudých, nevědomých a nechtěných, nemilovaných, odmítaných a zapomenutých. Hladovějí po Bohu. S tím se vy, kněží, musíte setkávat neustále: nejen s hladem lidí trpících tělesně, ale také s velikým hladem lidí trpících duchovně a emočně — lidí trpících ve svém srdci a duši, zejména mladých lidí.³²

Strašlivý hlad po Božím slově

„Kde je ten hlad v naší zemi?“ Ano, je tu hlad. Možná ne hlad po kousku chleba, ale je tu strašný hlad po lásce. Je tu strašlivý hlad po Božím slově. Nikdy nezapomenu, když jsme jeli do Mexika a navštívili tam nejchudší rodiny. A ti lidé, které jsme viděli, neměli doma skoro nic, a přesto o nic neprosili. Všichni nás žádali: „Učte nás Božímu slovu. Dejte

nám Boží slovo.“ Byli hladoví po Božím slově. Zde i na celém světě je hlad po Bohu, zvláště mezi mladými lidmi. A právě tam musíme najít Ježíše a tento hlad utiřit.³³

JEJÍ PŘÍKLAD: SVĚDECTVÍ³⁴

Nesly jsme jídlo na hlavě a brodily se vodou

V roce 1968 byla v Kalkatě velká povodeň. V noci jsme jely nákladním autem rozdávat jídlo lidem postiženým povodní ve čtvrti Tildžala. Nesly jsme jídlo na hlavě a brodily se vodou. Sestru Agnes v jednu chvíli proud málem strhnul, a tak jsme ji poslaly zpět do auta. Byly jsme promočené na kůži a promrzlé. Když jsme se ve tři hodiny ráno vrátily domů, Matka na nás čekala u brány. Měla pro nás všechny připravenou horkou vodu na koupání a šálek silné horké kávy, abychom se zahřály. Matčina něžná láskyplná péče o nás, její děti, nás všechny silně dojala.³⁵

Až po okraj a ještě víc

Matka se k nám připojila při přípravě vánočních košů pro chudé. Myšlenky se mi hned povznesly k Bohu, když jsem viděla, jak plní koš až po okraj a věci v něm ještě stlačuje. Ozývaly se hlasy: „Matko, musíme naplnit ještě tolik košů!“ „Bůh nám něco pošle,“ zněla její odpověď. Hromady košů, a nakonec nechybělo. Matčina víra a důvěra v Boha byla něčím živým, stala se součástí jí samé, bylo možné ji cítit: ano, bylo vidět, že Matka má blízkého Přitele, mocného a věrného, který stále pracuje s ní. Matčina zásada: dávat, co On bere, a brát, co On dává, s ve-

likým úsměvem. Samozřejmě to pro mě bylo těžké, ale když jsme jednali velkoryse, stal se z toho dotek Boží lásky.³⁶

Ostatní váhali — ale Matka ne

Hluboce mě dojalo, když do Indie proudily miliony [uprchlíků z Bangladéše] a pro ni na počtu nezáleželo [tj. neodrazovalo ji to]. Tak či onak všechno zvládla. Prostě jen oznámila: „Uděláme, co bude v našich silách,“ a přitom vykonala maximum, aby do práce zapojila všechny dostupné kněze i sestry, kteří by jí pomohli. „Vždyť je to přece Boží dílo. Ty děti trpí, umírají. Musíme s tím něco udělat.“ Vydala se k nim a starala se, aby sehnala dostatek chleba a měla pro ně jídlo. Volala si sestry stranou, sháněla a snažila se zajistit lékařskou pomoc, zejména když v táboře u Solného jezera vypukla epidemie planých neštovic. Bylo tam tehdy dvě stě tisíc lidí. Okamžitě musela najít někoho, kdo by jim pomohl. Poháněla ji zkrátka palčivá žízeň, netrpělivá snaha najít další způsoby, jak získat další lidi, kteří by jim přišli pomoci. Pro mě to byl nejspíš další příklad její hluboké lásky — že dokázala obejmout celý svět jako dobrá „Matka“, kterou byla. V době, kdy celý svět ohromně pozoroval, jak do Indie proudí vlna milionů uprchlíků, šla tato drobná žena — tak slabá — prostě napřed, aby nás pobídla k pomoci. Celý její postoj byl tento: když je to pro Něj, nemůže to dopadnout špatně. Ostatní váhali — ale Matka ne.³⁷

Posel míru v Bejrútu

V srpnu 1982 vrcholilo násilí v Bejrútu. Matka tam přijela 15. srpna, tedy v době, kdy bombardování

a ostřelování bylo nejhorší. Často hlásala: „K vítězství nad světem nepoužívejme bomby a zbraně, ale raději vyzářujme Boží pokoj a uhasme veškerou nenávist i lásku k moci jak ve světě, tak v srdcích všech lidí.“ ... Matka zjistila, že sestry jsou v bezpečí v klášteře Mar Takla ve východním Bejrútu. Prostřednictvím Červeného kříže se dozvěděla, že v jednom ústavu v západním Bejrútu žijí duševně i tělesně nemocné děti. Bomby ale domov poškodily a děti trpěly strašlivým nedostatkem péče. Když se to Matka dozvěděla, přes opakované připomínky církevních představitelů, jak je situace nebezpečná, se rozhodla děti z nebezpečí odvézt... Protože se ale venku dál střílelo, nemohla kvůli tomu překročit zelenou linii do západního Bejrútu. Ve své velké víře se modlila za příměří. A to se stalo! Když příměří nečekaně nastalo, Matka se vydala (a osobně přitom držela Nejsvětější svátost) se čtyřmi vozidly Červeného kříže a zachránila třicet osm těžce mentálně postižených a zmrzačených dětí. Pomáhala pracovníkům Červeného kříže a nemocnice přenášet je jedno po druhém do vozidel a odtud se pak vydala do kláštera Mar Takla. O dva dny později Matka znovu překročila zelenou linii, aby evakuovala dalších sedmadvacet dětí... Od lidí ze sousedství dorazilo oblečení, jídlo a další zásoby... Dvanáctileté děti byly tak podvyživené, že vypadaly jako pětileté. Byly jako malá zvířátka, která hltala všechno, na co dosáhla (třeba pleny a lůžkoviny). Dokonce se snažily jíst jeden druhého. Abych jim vyléčila průjem a zároveň zabránila tomu, aby pojídaly gumové lůžkoviny, rozvěsila jsem jim kolem postýlek kousky opečeného chleba. Nebyla tam voda ani elektřina,

ale pomalu začala přicházet pomoc... Do listopadu se děti výrazně zlepšily...

Smutný konec pro nás všechny nastal v den, kdy se děti musely vrátit do téže nemocnice, odkud je Matka zachránila... Boží lásku opět zastavila lidská chamtivost po penězích, po vládní finanční pomoci poskytnuté těmto dětem. Pro Matku to bylo veliké zklamání. Měla svázané ruce a musela děti přenechat Božímu milosrdenství. Jak říkala: „Pokud jsi udělal, co jsi mohl, nenech se nikdy odradit neúspěchem.“

Z této situace v Bejrútu jsem si odnesla příklad toho, jak Matka často jako první dorazila do oblastí zničených přírodními příčinami nebo lidskými konflikty. Nastalá potřeba ji podněcovala k okamžitému jednání i za cenu ohrožení vlastní bezpečnosti. To mi především připomíná její hrdinskou a dobročinnou lásku při takových nebezpečných a nemožných misích. Její důvěra v Boha byla tak veliká, že se zdálo, jako by nic lidského nemohlo stát v cestě mezi Jeho povoláním a následným naplněním. Přesvědčení, že právě tam ji Bůh chce mít, jako by její srdce otevíralo obrovské síle, a tak dorazila do Bejrútu a splnila své poslání navzdory všem „rozumným radám“, které dostala.³⁸

Nežádala kvůli sobě

Když přijela do Dillí, jeli jsme na letiště a velitel indického letectva požádal, zda by ho Matka mohla navštívit a požehnat mu v jeho kanceláři, a ona souhlasila. A v autě [se zeptala]: „Co pro nás může letectvo udělat?“ Jeden z nás odpověděl: „Matko, letectvo pro nás nemůže udělat nic. Možná byste je ale mohla poprosit, jestli by vám, až bude potřeba,

neposkytli vrtulník na nějakou záchrannou nebo humanitární akci.“ A ona na to: „Vrtulník?“ Šli jsme pak dovnitř a setkali se s velitelem. Ona se ho zeptala: „Mimochodem, mohou vaši vojáci“ — a bylo to letectvo, jenže ona si to nespojila — „sázet stromy?“ A on odpověděl: „Ano, Matko. Mohla byste tu otázku vysvětlit?“ „Někdo nám daroval pozemek, abychom na něm vybudovali domov pro potřebné. Bylo by báječné, kdybychom tam měli ovocné stromy, kde by ti lidé mohli sbírat ovoce, protože ovoce jim prospěje.“ On na to: „Podíváme se, co se dá dělat.“ Následně jsme se do ní dali, co že to po něm chtěla! Ovšem byla to Boží Prozřetelnost, protože druhý den letectvo poslalo nějaké lidi. Jenže na tom místě nebyla voda a nebylo ani, jak ji získat. Letectvo proto nakonec vyvrtalo tři vrty, aby jimi zavlažili půdu a mohli vysadit stromy, a dnes tam roste ovocný sad. Ano, o leccos žádala, ale ne pro osobní potřebu. Nikoho by nenapadlo žádat velitele letectva, aby nechal vysadit stromy! Ale ona zůstala otevřená vnuknutím Ducha Svatého.³⁹

Sběr zbytků potravin

Matka žádala o [zbytky] jídla nejen v letadlech, ale i v hotelech. To nedělala proto, aby se předváděla. Z těchto přebytků potravin skutečně vznikl potravinový fond pro její dívky. Část večerního i ranního jídla v Dum Dumu se podává z kalkatského letiště, kde je to jídlo navíc. Zbytky z pekárny Flurys se vozí do „Shanti Dan“ a slouží jako svačina na jeden nebo dva dny v týdnu. Kromě toho jsem v Dillí viděla, že zbylé jídlo z letadel se v domovech sester podává pacientům. Sestry všechny tyto věci

pravidelně sbírají. Někdy také lidé z letiště jídlo [dodávají přímo] do těchto center.⁴⁰

Výdaje na večeři darem pro chudé

Se sestrou Agnes jsme jely s Matkou do Osla a byly jsme svědky jejího projevu při předávání Nobelovy ceny... Během celého ceremoniálu i při potlesku tam Matka tiše seděla, jako by se to všechno konalo pro někoho jiného. Na recepci po ceremoniálu si nevzala nic než vodu. Banket, který obvykle následoval, byl na její žádost zrušen a výdaje na večeři dostala Matka jako dar pro chudé... „Já sama si tu cenu nezasloužím. Osobně o ni ani nestojím. Ale norský lid touto cenou uznal existenci chudých. Právě v jejich jménu jsem přišla.“⁴¹

Skutečná láska musí něco stát

Matka ráda vyprávěla o tom, jaké oběti do jejího díla vnášeli chudí lidé, „aby se mohli dělit o radost z lásky“ prostřednictvím charitativního díla sester. Povídala nám o buddhistických mniších, kteří ji navštívili v mateřinci a poté napodobovali půst Misionářek lásky, který Matka i sestry každý první pátek v měsíci konají pro chudé. Mniši napodobili zvyk sester obětovat jedno jídlo a za získané peníze nakoupit potravu pro chudé. Tito mniši se sami od sebe rozhodli, že jeden den nebudou jíst oběd, cenu jídla ušetřili a přinesli peníze Matce s prosbou, aby je použila na nákup jídla pro chudé. Matka se ráda dělila o takové příběhy, které odrážejí nečekanou dobrotu a štědrost, protože věřila, že v každém člověku je dobro. Lidi prostě jen vybízela, aby ho v sobě našli a podělili se o ně s ostatními. Dobrodince, kte-